

С т а н о в и щ е

за присъждане на образователна и научна
степен „Доктор” 8,4 Театрално и филмово изкуство
(Кинознание, Киноизкуство и Телевизия)

на **Биляна Борисова Топалова**

от **проф. д-р Теодор Янков Янев**

София 1164, ул. „Малуша” 2, вх.А, ап. 6

Общ. „Лозенец”

Дисертацията е на тема „Линейният монтаж при изграждане на филмовия разказ” . Темата за монтажа е толкова актуална, колкото и темата за режисурата. Те не могат един без друг, защото в самата същност на аудиовизията те са вплетени като тялото и сърцето, което бие в него. Монтажът засилва и дава „крвообращението” на филмовия живот. Моята любов към монтажа е много често операторска! Ние снимаме отделните кадри, правим дубли, после избираме най-добрите, а колегите от монтажа създават тяхното ново звучене в монтажната фраза и буквално им дават често пъти неочакван живот.

Позволих си този личен увод, за да мотивирам позицията при анализа на едно изразно средство, което има мощно въздействие върху цялостното излъчване на филма и по този начин провокира търсенето и разгадаването на разностранните му възможности.

Докторантката се е насочила изключително смело към най - разпространената форма на монтаж – линейния. Какво ново може да се добави към доста разглежданата тема, още от времето на Бела Балаш и Айзенщайн ?

Предизвикателството е предложено в 150 страници текст с Увод, Три пространни глави, Заключение, Индекс за цитиранията, Подробна библиография и Списък на цитираните филм.

Сухата констатация, която правя е задължителна за доказване на научната стойност на разработката в композиционен план. Изложението е разпределено във взаимно допълващи се три глави, чиято насоченост е разкриването на актуалността на линейни монтаж в съвременната дигитална кинематография. Както правилно заявява Докторантката не малко стилове в съвременното кино, сюжети и авторски решения са свързани с линейния монтаж, защото много често именно той в най-голяма степен е адекватен на темата и сюжет.

Говорейки за линейност неминуемо стигаме да понятието „narrative” и неговите изследователи. Филмовия наратив има различни определения, но е тясно обвързан с последователността характеризирана от два компонента: представената история и процеса на нейното разказване.

Анализирайки монтажните принципи априори боравим с изображението и неговите параметри, като най вече се интересуваме от неговото субективно възприятие. Параметрите на изображението винаги в оценката им започват с техническите изисквания, а още по-важни са творческите инвенции на режисьора, оператора, екипа заложи в същността на кадрите предложени за монтаж. Именно за това важен аспект на текста е използването на удачни и разнообразни цитати както и примери от известни христоматийни филм. В тази връзка ще ползвам цитат от Пазолини, в който се щрихират възможностите на изображението ...”кинематографистът... има безкрайни възможности. Своите образи-знаци той черпи не от систематизирани чекмеджета, а от хаоса, в който комуникативността съществува само като видение или сянка.”

Семантиката на изображението в отделния кадър е основна тема в първата част на дисертацията. Докторантката акцентира на факта, че

изображението подобно на знака, е универсално валиден символ. Но, за разлика от обичайния знак на езика, декодирането на изображението не е еднозначно заради субективното му възприятие.

Докторантката не се ограничава само с примери от киното но и от телевизията като предлага любопитния термин *zapping*, който определя изгубване на интерес от предаването и превключване към друг канал. Така според Жан Клод Кариер, дистанционното се превръща в устройство за личен монтаж, в който кадрите са подбрани от интереса и отегчението му.

От професионална позиция определено съм удовлетворен от познанията на Докторантката на тема изображение. Не е възможно професионалният монтажист да не разбира същността на изображението от технологична и емоционална гледна точка. Така примерът със седем минутния кадър на Антониони и операторът му Лучано Тволи от „Професия репортер“ доказва състоятелността на „реално“ време, като линейност, но и напрежението постигнато чрез характерната едновременност на времето в различните действия протичащи заедно. В един такъв уникален кадър можем да проследим основните части на традиционния линеен сюжет : конфликт (завръзка), развитие на конфликта (изложение), разрешаване на конфликта (развързка).

Втората глава анализира средствата за изграждане на линейния монтаж. За анализ са представени основни кино естетски параметри – Време, Пространство, Крупности, Детайли. Много умело Докторантката използва философските теории, за да желонира посоката на трактовката на тези понятия във ”филмовата реалност”. Съждението, че монтажът организира заснетата реалност във времето и пространството чрез избирателността на зрението във пространството и субективното усещане за времевата последователност във времето, му придава отговорна и специфична творческа стойност за готовия филм. Благодарение на монтажа основни

фактори, като време и пространство се възприемат неотменно обвързани и най-важното с огромни възможности за творческа манипулация. От друга страна монтажът разби класическото единство на място и време свързвайки различни места на действие и времена в единна цялост логически и във времева непрекъснатост. Докторантката подчертава неотменната връзка на представянето на пространството с движението на камерата. Сигурно тук е мястото да подчертаем важната функция на монтаж на движение, като прием, но освен това и епохалното откритие на вътрешнокадровия монтаж. Даден е подходящия пример с филма на Орсън Уелс и оператора Граг Толанд „Гражданинът Кейн”, където монтажът се осъществява не чрез свързване на отделни кадри, а вътре в самия кадър чрез последователно изменение на крупности, ракурса, композицията и актьорите посредством движение на камерата. В този ред на мисли трябва да потърсим мястото на творческото изкривяване на традиционния натурализъм на камерата. Различни творци имат различен подход към творческото трансформиране на действителността, като използват всички актуални изобразителни средства начело с VR филмовата действителност на генерираното изображение и това ни най-малко не отблъсква съвременния зрител. Отделни кино теоритици отхвърлят този вид манипулация и го приемат като нечестност по отношение на зрителите, но в друг аспект нали именно творческата иновация в изразните средства ще спаси това изкуство от залез.

Докторантката много аргументирано анализира темата телевизия, киносалон, зрител обяснявайки бума на ТВ сериалите и участието на големи холивудски(и не само) звезди и филмови режисьори. В основата на този интерес е добрата драматургия, и жанровото богатство, както и възможностите за излъчване – от традиционните ТВ програми до премиум мрежите и онлайн стрийминг услугите чрез абонамент.

Финалната глава се опитва да отговори на въпроса свързан със съвременните тенденции при използването на линейния монтаж. В ерата на пост модернизма силата на линейната монтажна структура продължава да жъне успехи и много пари. Последна новина е, че Netflix предложили на Warner - продуцент на сериала „Приатели”, да откупят правата му за умопомрачителна сума 15 години след неговото прекъсване! Актуалността му до голяма степен се дължи на непрекъсващ успех до днес именно заради яснотата на посланието и лесното възприятие допълнено от линейния монтаж.

Приемам предложените приноси на дисертацията, но акцентирам на анализа за новите трансформации на драматургията от гледна точка на времето като естетска категория, което не се изгражда в линейна последователност, а като единен времеви поток.

Приемам докторантския текст, подкрепям го в много от неговите тези и аксиоми, защото комплексния поглед върху проблема се разглежда мотивирано в научен план и актуално в композиционната си същност. Свършена е сериозна работа от тандема докторант-научен ръководител!

Предложен е завършен материал, възможен да излезе в компактно книжно тяло, с много теория подходяща за професионалисти и студенти!

Напълно убедено заявявам своето ДА! за работата на Биляна Борисова Топалова с предложение към Академичния съвет за присъждане на образователна и научна степен „Доктор”.

Проф. д-р Теодор Янев